

ПРО ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ У СТАНІ ЗДОРОВ'Я ПАЦІЄНТІВ СІМЕЙНИХ ЛІКАРІВ (ЗА ДАНИМИ СОЦІОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ)

Рудень В. В., Гутор Т. Г.

Львівський національний медичний університет ім. Данила Галицького

Вступ

Теперішній період розвитку життя суспільства України новітнього формату характеризується впровадженням процесів демократизації в повсякденне життя громадянськості, де належне місце віддаються питанням права та правознавства. Не обійшли стороною питання демократизації і медичного забезпечення, де медичне право покликане за своєю суттю врегулювати питання охорони здоров'я та надання медичних послуг поміж Людиною / Пацієнтом та тими, котрі забезпечують даний процес. Світовий досвід підтверджує, що наука медичного права давно та успішно існує та регулює різні види діяльності систем охорони здоров'я в усіх цивілізованих та демократичних країнах світу, і робить це доволі успішно, виходячи із стану здоров'я населення мешканців цих країн [1, с. 88—96].

У контексті говореного важливим та актуальним є питання обізнаності та розуміння споживачами медичних послуг тих законодавчих положень, які стосуються власне охорони здоров'я та медичного забезпечення. Потреба у з'ясуванні даного питання серед населення України і слугувала поштовхом до виконання наукового соціологічного дослідження, метою якого стало вивчення рівня знань серед пацієнтів сімейних лікарів щодо існування в Україні основних законодавчих та нормативно-правових актів, котрі напряду стосуються питань охорони здоров'я та медичного забезпечення.

Матеріал і методи

Наукове дослідження виконано методом анкетування серед населення міста Львова із числа пацієнтів (n=400) сімейних лікарів комунальної форми власності за спеціально опрацьованою нами соціологічною програмою «Анкета вивчення думки різних категорій населення про здоров'я» та базувалося на вибірковій статистичній сукупності, де ймовірність безпомилкового прогнозу результатів дослідження не перевищувала 5% ($p < 0,05$). Аналіз отриманих результатів соціологічного дослідження виконаний нами з використанням статистичного, ретроспективного, кваліметричного та абстрактно-логічного методів, а також методів семантичної оцінки та кореляційно-регресивного аналізу з дотриманням принципів системності.

Результати дослідження та їх обговорення

В процесі аналізу результатів виконаного соціологічного дослідження встановлено, що $62,50 \pm 2,42\%$ від загального числа охоплених дослідженням знайомі із існуванням в Україні таких законодавчих та нормативно-правових документів, де регламентуються питання охорони здоров'я та медичного забезпечення як «Конституція України» [2] (1996), Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» [3] (1992), Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» [4] (1994) та Концепція розвитку охорони здоров'я населення України [5] (2000), тоді як $37,50 \pm 2,42\%$ респондентів зізналися, що про наявність таких документів не знають.

Із числа тих, хто володіє інформацією про існування в незалежній Україні основних законодавчо-нормативних документів у галузі охорони здоров'я та медичного забезпечення $52,40 \pm 2,46\%$ респондентів засвідчили, що питання здоров'я населення регламентовані у Конституції України; $25,96 \pm 2,01\%$ опитаних послалися в цьому на Закон України «Основи законодавства про охорону здоров'я»; $14,18 \pm 1,65\%$ інтерв'ююваних у своїй відповіді схилилися на сторону Закону України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення», а $7,45 \pm 1,31\%$ анкетованих засвідчили про Концепцію розвитку охорони здоров'я населення України.

Окрім того нами також вивчалось питання щодо стану і розуміння серед досліджуваних змісту статей Конституції України (1996 р.), котрі напряду стосуються питань здоров'я Людини.

Так, в статті 3 Конституції України (1996 р.) записано, що «Людина, її життя і здоров'я, честь та гідність, недоторканість і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю». З такою позицією погодилося лише $30,75 \pm 2,31\%$ інтерв'ююваних, тоді як $56,00 \pm 2,48\%$ не погодились з такою конституційною гарантією оскільки вважають, що реальний стан справи в охороні здоров'я аж ніяк не відповідає конституційним вимогам, тоді як $13,25 \pm 1,70\%$ опитаних взагалі не визначилися з думкою в цьому питанні.

Положення статті 49 Конституції України (1996) «... кожен громадянин має право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування» $46,51 \pm 2,49\%$ анкетованих вважають декларативним; $26,51 \pm 2,21\%$ респондентів переконані, що держава в цьому питанні нічого позитивного не робить, тоді як $13,49 \pm 1,71\%$ опитаних погодились з тим, що право на здоров'я їм держава гарантує і стільки ж респондентів ($13,49 \pm 1,71\%$) переконані, що держава це право їм реально забезпечує. Примінення у цьому дослідженні кореляційно-регресивного методу переконливо засвідчує, що між рівнем освіти респондентів та рівнем їх знань про конституційне право щодо безкоштовної медичної допомоги існує прямий та сильний кореляційний зв'язок ($r=+0,7$, при $t=2,1$ та $p<0,05$), тоді як коефіцієнт регресії (r_{xy}) становив $5,86$. Це дозволяє

потверджувати, що зі зростанням рівня освіти серед респондентів на одиницю, ознайомленість анкетованих зі статтею 49 Конституції України щодо безоплатності медичної допомоги, збільшується на 5,86 %.

За результатами дослідження встановлено, що $70,0 \pm 2,29\%$ ($p < 0,001$) анкетованих знайомі зі змістом статті 38 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» (1992), де оговорено право Людини/Пацієнта у виборі медичного закладу чи лікаря. При цьому, $54,50 \pm 2,49\%$ ($p < 0,001$) інтерв'ююваних підтвердили, що вони на сьогодні користуються, в разі потреби, правом вибору лікаря чи медичного закладу.

На поставлене запитання: «Наскільки потрібна, на сьогодні, Людині/Пацієнтові незалежної України правова допомога в питаннях здоров'я?» $89,25 \pm 1,55\%$ ($p < 0,001$) анкетованого населення із числа пацієнтів сімейних лікарів міста Львова засвідчили саме про її потребу, тоді коли $3,0 \pm 0,85\%$ респондентів вважають, що цього непотрібно в практичній охороні здоров'я в новітній Україні, а $7,75 \pm 1,34\%$ опитаних з цього приводу не висловили власної думки. Отримані нами результати співпадають з аналітичним дослідженням Глуховського В. В. (2002) [6, с. 40—43].

У процесі вивчення питання реалізації конституційних гарантій Людини в охороні здоров'я та медичному забезпеченні нами встановлено, що $93,25 \pm 1,95\%$ опитаних, не дивлячись на наявні порушення в наданні медичним персоналом медичних послуг, замовчали своє конституційне право, тоді як лише $6,75 \pm 1,25\%$ ($p < 0,001$) анкетованих офіційно оскаржили своє право з причини незадовільного медичного обслуговування. Отримані нами соціологічні дані підтверджують думку Глуховського В. В. (2002), згідно якого лише 7,5 % населення користується законом для захисту своїх прав в якості пацієнтів.

Результати вивчення взаємозв'язку між оскарженням конституційного права через незадовільне медичне обслуговування та освітою анкетованих, засвідчують що наявний поміж цими ознаками прямого кореляційного зв'язку ($r = +0,80$ при похибці $m = 0,35$ та $t = 2,31$). Це приводить на думку, що чим вищий рівень освіти у пацієнта, тим вищими є як його розуміння конституційного та законодавчого права на охорону здоров'я, медичну допомогу, так і його вимог до самої медичної послуги у лікаря, а також про здатність Людини/Пацієнта частіше відстоювати своє право питанні здоров'я. Підтвердженням висловленої тези є і значення коефіцієнта регресії ($Rx/y = 2,17$), котрий демонструє, що із зростанням освіти у Людини/Пацієнта на один рівень частота подання скарг на не якісне медичне забезпечення буде зростати в середньому на 2,17 %, що вкрай доцільно врахувати лікарям будь-яких рівнів медичного забезпечення та форм власності.

У процесі дослідження нами встановлено, що, із числа тих, хто офіційно оскаржував процес неякісного медичного забезпечення в державних чи комунальних закладах

системи охорони здоров'я, претензії були задовільненими у 74,07±2,19% ($p < 0,001$) анкетованих осіб, тоді як 25,93±2,19% опитаних зізналися, що на подані ними скарги вони так і не отримали ніяких відповідей.

Висновки

Отримані та проаналізовані результати виконаного соціологічного дослідження:

1. Віддзеркалюють реальний стан справ в незалежній державі Україна у виконанні конституційних норм та гарантій в питанні права на здоров'я та охорону здоров'я Людини.

2. Дозволяють нам запропонувати викладачам профільних та випускних кафедр медичних ВНЗ враховувати при складанні робочих навчальних програм, а органам управління — при опрацюванні PR-технологій для популяризації законодавчої та нормативно-правової бази з питань здоров'я серед населення демократичного суспільства новітньої України.

3. Засвідчують про необхідність в запровадженні до практичної охорони здоров'я, в процесі її реформування, реальних механізмів правового захисту Людини/Пацієнта в питаннях охорони здоров'я та медичного забезпечення, що в кінцевому результаті зробить функціонуючу медичну галузь прозорою та демократичною для суспільства.

Література

1. Глуховський В. В. О правах пациентов и медицинских работников в Украине: основы и понятия. — Главный врач. — 2003. — № 6.
2. Конституція України / Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. — «Просвіта». — Київ. — 1996. — 80 с.
3. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19 листопада 1992 року за № 2801-ХІІ. — К., 1992. — 23 с.
4. Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення: Закон України від 24 лютого 1994 року за № 4004-ХІІ. — К., 1994. — 18 с.
5. Концепція розвитку охорони здоров'я населення України: Указ Президента України від 7 грудня 2000 року № 1313 / 2000. — Київ. — 2001. — 29 с.
6. Глуховський В. В. Проблемы продвижения прав пациентов в Украине, готовность украинского общества и системы здравоохранения. — Главный врач. — 2002. — № 5.